

Sygn. akt V AGa 32/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 stycznia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jacek Grela (spr.)
Sędziowie:	SA Anna Daniszewska SA Teresa Karczyńska - Szumilas
Protokolant:	st. sekr. sąd. Magdalena Tobiasz - Ignatowicz

po rozpoznaniu w dniu 19 stycznia 2018 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa P. S.

przeciwko (...) S.A. w G.

o stwierdzenie nieważności uchwały, ewentualnie o jej uchylenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w T.

z dnia 27 września 2016 r. sygn. akt VI GC 132/16

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 540 (pięćset czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt V AGa 32/18

UZASADNIENIE

Powód P. S. wniósł w pozwie o stwierdzenie nieważności uchwały (...) zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy pozwanej spółki (...) S.A. w G. (dalej jako (...) S.A.) powziętej dnia 15 czerwca 2016r. w sprawie zmiany statutu spółki - z powodu sprzeczności z ustawą, ewentualnie o jej uchylenie jako sprzecznej z dobrymi obyczajami i mającej na celu pokrzywdzenie akcjonariusza oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu stwierdził, że jest akcjonariuszem pozwanej spółki akcyjnej. Uchwałą (...) z dnia 15.06.2016r. walne zgromadzenie akcjonariuszy tej spółki dokonało zmiany jej statutu poprzez wprowadzenie po § 15 § 15I.

Zgodnie z powyższą zmianą rozporządzenie akcjami imiennymi wymaga zgody zarządu spółki. W przypadku odmowy zgody zarząd wskazuje innego nabywcę oraz cenę nabycia. Jej wysokość zostanie ustalona według zasad określonych w uchwale (...). Postanowienia te nie dotyczą dwóch akcjonariuszy spółki - Skarbu Państwa i (...) S.A. (dalej jako (...) S.A.). Według powoda przedmiotowa uchwała została powzięta z naruszeniem art. 20 k.s.h. i ma na celu pokrzywdzenie akcjonariuszy mniejszościowych - posiadaczy akcji pracowniczych, jest również sprzeczna z dobrymi obyczajami i ma na celu pokrzywdzenie akcjonariusza. W jego ocenie, z tego zapisu statutu wynika zróżnicowanie akcjonariuszy polegające na ograniczeniu zbywania akcji. Wprowadza także niesprawiedliwy i krzywdzący akcjonariuszy mniejszościowych mechanizm ustalania ceny nabycia akcji, który nie dotyczy pozostałych, większościowych akcjonariuszy - Skarbu Państwa i (...) S.A.

W odpowiedzi na pozew pozwana spółka wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów procesu w oparciu o art. 423 § 2 k.s.h. - w wysokości pięciokrotności tych kosztów.

Pozwana stwierdziła, że z uwagi na charakter świadczonych zadań zaliczona jest do spółek o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa na podstawie

rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4.10.201 Or. w sprawie wykazu spółek, przedsiębiorstw państwowych i jednostek badawczo - rozwojowych, prowadzących działalność na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa, a także spółek realizujących obrót z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa oraz dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (Dz. U. z 2010, nr 198, poz. 1313).

Wspólnikiem większościowym pozwanej jest (...) Spółka Akcyjna, która posiada 3.825.000 akcji, natomiast Skarb Państwa posiada 17.992 akcji spośród 4.500.000 akcji imiennych spółki. Oba te podmioty posiadają około 85,3% akcji imiennych. Pozostałe akcje (niecałe 15%) zostały nabyte przez uprawnionych pracowników na podstawie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. (...) S.A. będąc akcjonariuszem większościowym, doskonale zna specyfikę prowadzenia działalności w sektorze bezpieczeństwa i obronności. Zgodnie ze statutem (...) S.A. jej głównym celem jest zaspakajanie potrzeb w zakresie bezpieczeństwa i obronności państwa. Dysponowanie przez Polskę potencjałem obronnym, umożliwiającym produkcję określonych systemów uzbrojenia i sprzętu wojskowego stanowi jeden z wyznaczników suwerenności państwa. Za utrzymaniem potencjału obronnego przemawia również interes polskiej gospodarki. Pozwana wskazała, że sektor bezpieczeństwa i obronności często zawiera poufne informacje, które muszą być w odpowiedni sposób chronione.

Powzięcie uchwały (...) było uzasadnione przede wszystkim interesem spółki i istnieniem ważnych celów publicznych takich jak zachowanie polskiego potencjału obronnego. Zapisy tej uchwały mają zapewnić zarządowi spółki kontrolę nad zbywaniem akcji i składem osobowym jej akcjonariuszy. Pozwana wskazała także, że wszyscy pracownicy, którzy posiadają akcje są traktowani jednakowo bez względu na okoliczności. Szczególny charakter akcjonariatu większościowego przemawia za brakiem konieczności ograniczenia zbywania przez niego akcji pozwanej. Wprowadzenie tych zmian jest zatem zgodne z ustawą, gdyż było obiektywnie uzasadnione. W ocenie pozwanej spółki uchwała (...) nie jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, a więc z regułami uczciwego obrotu i nie ma na celu pokrzywdzenia

akcjonariusza. Należy bowiem mieć na uwadze wszystkie okoliczności występujące przy jej podjęciu (k. 67 - 71).

Powód w piśmie procesowym z 21.09.2016r. podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko (k. 92).

Wyrokiem z dnia 27 września 2016 r. Sąd Okręgowy w T.:

I. oddalił powództwo,

II. zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.097.00 zł (jeden tysiąc dziewięćdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podjęte rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy uzasadnił w następujący sposób:

Powód jest akcjonariuszem pozwanej spółki akcyjnej. Akcjonariuszem większościowym jest (...) Spółka Akcyjna w R. ((...) S.A.), która posiada 3.825.000 akcji, natomiast Skarb Państwa posiada 17.992 akcji spośród 4.500.000 akcji imiennych spółki. Oba te podmioty posiadają około 85,3% akcji imiennych. Pozostałe akcje (niecałe 15%) zostały nabyte przez uprawnionych pracowników na podstawie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Akcjonariuszem większościowym (...) S.A. jest S. Państwa. Z uwagi na charakter świadczonych zadań pozwana spółka zaliczona jest do spółek o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4.10.201 Or. w sprawie wykazu spółek, przedsiębiorstw państwowych i jednostek badawczo - rozwojowych, prowadzących działalność na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa, a także spółek realizujących obrót z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa oraz dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (Dz. U. z 2010r., nr 198, poz. 1313). (...) S.A. zajmują się(...). Uchwałą (...) z dnia 15.06.2016r. walne zgromadzenie akcjonariuszy tej spółki dokonało zmiany jej statutu poprzez wprowadzenie po § 15 § 15¹. który ma następującą treść:

- „1. Rozporządzenie akcjami imiennymi (zbycie, obciążenie zastawem czy innym prawem) wymaga zgody Spółki.
2. Akcjonariusz zamierzający zbyć swe akcje imienne zgłasza Zarządowi ten zamiar na piśmie ze wskazaniem nabywcy.
3. Zbycie akcji imiennych wymaga zgody Zarządu udzielonej pod rygorem nieważności w formie pisemnej. Jeżeli Zarząd odmawia zgody, zobowiązany jest w terminie ośmiu tygodni od dnia zgłoszenia Spółce zamiaru przeniesienia akcji wskazać innego nabywcę oraz cenę nabycia. Cena jest równa wartości przypadających na akcję aktywów netto, wskazanych w sprawozdaniu finansowym za ostatni rok obrotowy, pomniejszonych o kwotę przeznaczoną do podziału między akcjonariuszy. Termin zapłaty nie może być dłuższy niż cztery tygodnie od dnia wskazania nabywcy przez Zarząd.
4. Wykonanie prawa głosu z akcji imiennych przez zastawnika lub użytkownika jest możliwe po wyrażeniu zgody przez Zarząd.
5. Postanowienie ust. 1 - 4 nie dotyczy akcjonariuszy Skarbu Państwa i (...) Spółka Akcyjna.”

Powód głosował przeciwko tej uchwale, a po jej powzięciu złożył wobec niej sprzeciw, który został zaprotokołowany.

W 2015r., jeszcze przed powstaniem możliwości zbycia przez pracowników pozwanej spółki posiadanych akcji imiennych, w prasie pojawiły się ogłoszenia, w których osoby trzecie zgłaszały chęć ich nabycia i zawarcia w tym przedmiocie umów przedwstępnych. Osoby te proponowały także bezpośrednio pracownikom (...) S.A. zawarcie takich umów.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie nie jest sporny stan faktyczny. Istota sporu sprowadza się natomiast do oceny treści zaskarżonej uchwały (...) z punktu widzenia jej zgodności z prawem, w szczególności z art. 20 k.s.h. i art. 337 k.s.h. (art. 425 k.s.h.) oraz oceny czy uchwała ta ewentualnie jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i czy jednocześnie ma na celu pokrzywdzenie akcjonariusza (art. 422 k.s.h.).

W ocenie Sądu Okręgowego uzasadnione jest stanowisko strony pozwanej. Sąd jednocześnie uznał za wiarygodne złożone w sprawie dokumenty, gdyż nie zostały zakwestionowane przez strony i nie budzą uzasadnionych wątpliwości. Sąd uznał

także za wiarygodne zeznania prezesa zarządu pozwanej spółki (...), gdyż są one spójne, logiczne i zgodne z przedłożonymi dokumentami.

W ocenie Sądu a quo nakaz równego traktowania (zakaz dyskryminacji) należy interpretować jako zakaz arbitralnej (nieuzasadnionej) dyskryminacji. Nierówne traktowanie akcjonariuszy w podobnych okolicznościach nie narusza zasady równego traktowania, jeśli jest ono obiektywnie uzasadnione. Okoliczności usprawiedliwiające nierówne traktowanie akcjonariuszy należy ocenić z punktu widzenia okoliczności danego przypadku, a przede wszystkim z punktu widzenia interesów spółki. W powyższy sposób ten zakaz dyskryminacji jest interpretowany w państwach Unii Europejskiej (vide: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska, Kodeks spółek handlowych. Komentarz do artykułów 1 - 150, t. 1. Warszawa 2006. s. 305 - 306). Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w Luksemburgu dopuszczalne jest przyznanie Skarbowi Państwa specjalnych uprawnień w odniesieniu do podmiotów działających w sektorach newralgicznych dla wypełnienia ciężących na państwie obowiązków zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. Dekrety belgijskie ustanawiające szczególne prerogatywy dla państwa (tzw. złote akcje) w spółkach (...) zostały uznane przez Trybunał za zgodne z prawem unijnym (vide: wyrok z dnia 4.06.2002r., C-503/99 (...) ECR 2002/6A-/I-4809. LEX nr 111986).

Zdaniem Sądu pierwszej instancji należy zatem uznać, że postanowienia statutu spółki akcyjnej - ze względu na szczególne okoliczności - także mogą przyznawać Skarbowi Państwa jako akcjonariuszowi takiej spółki specjalne uprawnienia.

Z uwagi na charakter świadczonych zadań pozwana spółka zaliczona jest do spółek o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4.10.201 Or. w sprawie wykazu spółek, przedsiębiorstw państwowych i jednostek badawczo - rozwojowych, prowadzących działalność na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa, a także spółek realizujących obrót z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa oraz dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (Dz. U. nr 198. poz. 13130). (...)W sprawie jest zatem bezsporne, że

spółka ta prowadzi działalność gospodarczą w zakresie bezpieczeństwa i obronności państwa i występuje na rynku (...), który jest rynkiem zamkniętym. Z tego względu jest ona kontrolowana bezpośrednio lub pośrednio przez Skarb Państwa. Jej akcjonariuszami większościowymi jest bowiem Skarb Państwa i (...) S.A., której z kolei akcjonariuszem większościowym jest także Skarb Państwa.

W tych okolicznościach przedmiotowa uchwała (...) nie narusza art. 20 k.s.h. Dodać należy, że sektor bezpieczeństwa i obronny często zawiera poufne informacje, które muszą być w odpowiedni sposób chronione. Ograniczenia zbywania akcji pracowniczych jakie wprowadziła ta uchwała, służą ograniczeniu przystępowania do spółki osób niepożądanych z punktu widzenia jej szczególnych potrzeb w związku z określonym przedmiotem działalności. Wprowadzone zmiany były zatem obiektywnie uzasadnione. Dodać należy, że wszyscy akcjonariusze, którzy jako pracownicy spółki nabyli akcje imienne są traktowani jednakowo. Jednocześnie szczególny charakter akcjonariatu większościowego przemawia za brakiem konieczności ograniczenia zbywania przez niego akcji pozwanej.

W ocenie Sądu a quo uchwała ta jest również zgodna z art. 337 § 2 - 4 k.s.h.

Z przepisu tego wynika, że jeżeli statut przewiduje możliwość ograniczenia obrotu akcjami imiennymi to musi jednocześnie określać m. in. cenę ich nabycia. W tej sprawie takie ograniczenie dotyczy akcji pracowniczych. W tym zatem przypadku został określony sposób ustalenia wysokości tej ceny. Jak już wskazano wyżej, takie ograniczenia nie muszą dotyczyć pozostałych akcjonariuszy większościowych. Oznacza to, że sposób określenia ceny nabycia akcji, w przypadku odmowy zgody na ich zbycie, może dotyczyć wyłącznie akcji pracowniczych.

Zaskarżona uchwała nie jest także sprzeczna z dobrymi obyczajami i nie ma na celu pokrzywdzenia akcjonariusza. Pojęcie dobrych obyczajów jest generalną klauzulą odsyłającą, opartą na kryterium zaczerpniętym z zasad powszechnej obyczajowości. Przez dobre obyczaje należy rozumieć takie zachowania, które wpływają pozytywnie na funkcjonowanie spółki. Są one związane z przestrzeganiem uczciwości kupieckiej. Reguły uczciwego obrotu muszą jednocześnie uwzględniać charakter danego rodzaju aktywności gospodarczej. W niniejszej sprawie chodzi o przemysł zbrojeniowy. W okolicznościach tej sprawy, w szczególności mając na uwadze potrzeby

bezpieczeństwa i obronności państwa, brak jest podstaw do stwierdzenia, że uchwała ta jest sprzeczna z dobrymi obyczajami. Nie ma ona również na celu pokrzywdzenia akcjonariusza. Jak już wskazano wyżej, chodzi o ograniczenie przystępowania do spółki osób niepożądanych.

Sąd Okręgowy dodał w tym miejscu, że w tym przypadku rozkład ciężaru dowodu reguluje art. 6 k.c. Skarżący powinien więc udowodnić dyskryminację akcjonariusza oraz przesłanki uzasadniające stwierdzenie nieważności uchwały lub jej uchylenie (vide: J.P. Naworski, /w:/ Komentarz do kodeksu spółek handlowych. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością pod red. R. Potrzeusza i T. Siemiątkowskiego. Warszawa 2001. s. 115). Powód nie przedłożył w tym zakresie żadnego dowodu, w szczególności nie wykazał nawet, że cena akcji ustalona na podstawie uchwały (...) będzie zawsze niższa od aktualnej ceny rynkowej. Dodać jedynie trzeba, że cena ta zależy od wielu czynników zewnętrznych i ma charakter zmienny.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy oddalił powództwo jako nieuzasadnione na podstawie art. 422 § 1 k.s.h., 425 § 1 k.s.h. w zw. z art. 20 i 337 § 2

4 k.s.h.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i § 8 ust. 1 pkt 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015r.. poz. 1804). Zasądzone koszty obejmują kwotę 1.080 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego i 17 zł opłaty za pełnomocnictwo. Sąd nie zastosował art. 423 § 2 k.s.h., gdyż wniesione powództwo nie było oczywiście bezzasadne.

Sąd a quo ustosunkował się merytorycznie do zgłoszonego w sprawie roszczenia i zarzutów pozwanego. Nastąpiło zatem rozpoznanie istoty sprawy. Nierozpoznanie istoty sprawy polega bowiem na całkowitym zaniechaniu wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku prawnego (vide: Komentarz do k.p.c. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze, t. 1 pod red. T. Erecińskiego, W-wa 2003r., s. 730 - 731, tenże Apelacja i kasacja w procesie cywilnym, W-wa 1996, s. 75; tenże Apelacja w postępowaniu cywilnym. W-wa 2010, s. 189 - 197, W. Broniewicz, Warunki uwzględnienia powództwa, Państwo i Prawo 2003, nr 3, s. 40 - 41; orz. SN z

23.09.1998r., II CKN 897/97. OSNC 1999. nr 1. poz. 22; orz. SN z 9.01.1936. II 1839/36, Zb. Orz. 1936. poz. 315; postan. SN z 27.10.2007r., III SPP 142/05. OSNP 2006, nr 9- 10, poz. 167, post. SN z 21.03.2014r., IV CZ 3/14. orz. SN z 22.10.1937, C II 729/37, PS 1938, poz. 125, w którym stwierdzono, że pominięcie pewnych dowodów, nie stanowi jeszcze nierozpoznania istoty sprawy). Pojęciem nierozpoznania istoty sprawy nie jest objęta sfera postępowania dowodowego i oceny dowodów' (vide: wyrok SN z 16.07.1998r.. I CKN 804/97, Lex nr 151644; wyrok SN z 28.09.2000r., IV CKN 145/00, Lex nr 515417; wyrok SN z 2.10.2002r., I PKN 482/01, Lex nr 577445; wyrok SN z 12.10.1999r.. III CKN 418/98. Lex nr 406989). Sąd meriti nie przeprowadził w tej sprawie dowodów z urzędu. Uznał bowiem, że nie zachodzi tu przewidziany w art. 232 zd. 2 k.p.c. wyjątek od zasady, iż obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach zobowiązanych do udowodnienia faktów, z których wywodzą określone skutki prawne.

Sąd pierwszej instancji dodał, że obowiązujący model postępowania cywilnego oparty jest na zasadzie kontrydiktoryjności i dyspozycyjności. Z tego względu dominuje w doktrynie i orzecznictwie uzasadniony pogląd, że realizowanie ochrony uprawnień cywilnoprawnych musi obecnie należeć do samych zainteresowanych stron procesu. Przeprowadzenie dowodu z urzędu jest działaniem Sądu w interesie publicznym o charakterze wyjątkowym, uzasadnionym jedynie szczególną sytuacją procesową (vide: K. Kołakowski: Dowodzenie w procesie cywilnym, W-wa 2000, s. 30 i 74 in., tenże: Dowodzenie według przepisów ogólnych kodeksu postępowania cywilnego. „Gazeta Sądowa” 2000. nr 3, s. 7 in.; W. Broniewicz: Glosa do wyroku SN z 12.12.2000, OSP 2001, nr 7 - 8, poz. 116, s. 397 in.; Górski: Dopuszczenie dowodu z urzędu a zarzucalność procesowa tej czynności sądu cywilnego „Palestra” 2001. nr 11-12, s. 43 in.; tenże: Uwagi na marginesie książki K. Kołakowskiego „Dowodzenie w procesie cywilnym” „Przegląd Sądowy” 2000. nr. 11 - 12. s. 146 in.; M. Malczyk - Herdzina: Dopuszczalność dowodu z urzędu w' procesie cywilnym „Przegląd Sądowy” 2000, nr. 6 s. 59 in.; A. Jakubecki: Kontrydiktoryjność a poznanie prawdy w procesie cywilnym

w świetle zmian k.p.c. - „Przegląd Sądowy” 1998. nr. 10, s. 63 in.; A. Kallaus: Konsekwencje prawne zmiany przepisu art. 3 k.p.c. w postępowaniu procesowym „Monitor Prawny” 1997. nr. 4. s. 137 in.; A. Zieliński: Glosa do wyroku

SN z 17.12.1996 „Palestra” 1998. nr 1 - 2. s. 204 in.; J. Lapierre: Prawo Sądu do instruowania procesu z urzędu na tle porównawczym, W: Księga pamiątkowa ku czci W. Broniewicza, Łódź 1998. s. 202 in.; Komentarz do k.p.c.. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze pod red. T. Erecińskiego, W-wa 2002, s. 490. J. Turek: Czynności dowodowe Sądu w procesie cywilnym. Kraków 2003 s. 66 - 67 i 162 oraz m.in. orz. SN. z 17.12.96 - OSNC 97. nr. 6 - 7. poz. 76; z 5.11.97 OSNC 98. nr. 3, poz. 52. z 25.03.98 OSNC 98. nr 12. poz. 208; z 9.09.98 OSNAPIUS 1999. nr 17. poz. 556. z 8.12.97 OSNC 98. nr. 5. poz. 89. z 12.12.2000 OSP 2000r., poz. 116, /działanie sądu z urzędu może prowadzić do naruszania prawa do bezstronnego sądu i odpowiadającego mu obowiązku przestrzegania zasady równego traktowania stron/ z 7.02.00 OSNC 2000. nr 10. poz. 178; z 11.04.2000 OSNC 2000. nr. 10. poz. 190; z 15.11.2000 OSNC 2001. nr. 5. poz. 73. a zwłaszcza uchwała składu siedmiu sędziów SN z 19.05.2000r. OSNC 2000. z. 11, poz. 195 wskazująca szczególne sytuacje, w których sąd powinien skorzystać z uprawnienia dopuszczenia dowodu z urzędu: podejrzenie prowadzenia przez strony procesu fikcyjnego, rażąca nieporadność strony, w sprawie, w której strony zmierzają do obejścia prawa). Taka sytuacja procesowa w niniejszej sprawie nie zachodziła.

Powyższe orzeczenie w całości zaskarżył apelacją powód i zarzucając:

1) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, a polegający na uznaniu, że pozwana spółka jest kontrolowana bezpośrednio lub pośrednio przez Skarb Państwa i (...) S.A., której z kolei akcjonariuszem większościowym jest także Skarb Państwa, co uzasadnia nierówne traktowanie akcjonariuszy, a co za tym idzie nie powoduje naruszenia art. 20 k.s.h. przez zaskarżoną uchwałę i przemawia za brakiem konieczności ograniczenia zbywania akcji pozwanej przez akcjonariat większościowy, który jest kontrolowany przez Skarb Państwa;

2) naruszenie prawa materialnego, a w szczególności:

a) art. 20 k.s.h. poprzez przyjęcie, że zaskarżona uchwała nie narusza nakazu równego traktowania (zakazu dyskryminacji) akcjonariuszy w podobnych okolicznościach,

b) art 372 § 2-4 k.s.h. przez uznanie, że sposób określenia ceny nabycia akcji w przypadku odmowy zgody na ich zbycie, może dotyczyć wyłącznie akcji pracowniczych,

c) art 422 k.s.h. przez uznanie, że zaskarżona uchwała nie jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i nie ma na celu pokrzywdzenia akcjonariusza;

wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku i stwierdzenie nieważności zaskarżonej uchwały ewentualnie jej uchylenie,

2. zasądzenie na rzecz powoda kosztów postępowania przed Sądem Apelacyjnym, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przypisanych; ewentualnie o:

3. uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpatrzenia celem rozstrzygnięcia sprawy, jak również o kosztach za obie instancje.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja powoda okazała się niezasadniona.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za swoje wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia ustalenia Sądu pierwszej instancji oraz dokonaną ocenę prawną, opisane szczegółowo w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, o ile poniżej nie uznał odmiennie.

1. Na wstępie, przypomnieć należy ugruntowaną w judykaturze regułę, a mianowicie, że w wypadku wyroku oddalającego apelację, wydanego na podstawie materiału zgromadzonego w postępowaniu w pierwszej instancji, sąd odwoławczy nie musi powtarzać dokonanych prawidłowo ustaleń; wystarczy stwierdzenie, że ustalenia sądu pierwszej instancji podziela i przyjmuje za własne. Konieczne jest jednak ustosunkowanie się do wszystkich zarzutów apelacji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2006 r., II CSK 126/05, niepublikowany, zamieszczony w LEX nr 179973).

Przywołać także należy zasadę, według której Sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiąże go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, opublikowana w OSNC 2008 z. 6 poz. 55).

W przedmiotowej sprawie nie występują okoliczności, które mogłyby świadczyć nieważności postępowania.

2. Powód w pierwszej kolejności zarzucił Sądowi Okręgowemu dopuszczenie się błędów w poczynionych ustaleniach faktycznych.

Poprzedzając dalszy wywód trzeba zwrócić na wstępie uwagę, że aby móc rozważać kwestię ewentualnej wadliwości poczynionych przez Sąd orzekający ustaleń faktycznych, należy w pierwszym rzędzie poddać analizie ocenę zebranego materiału dowodowego. Należy bowiem podkreślić, że w zakresie wykazywania określonych uchybień postępowania dowodowego, prowadzącego w konsekwencji do określonych ustaleń faktycznych, funkcjonuje swoista gradacja. Najpierw dowody powinny być prawidłowo zebrane, następnie właściwie ocenione przy uwzględnieniu zasad wynikających z treści art. 233 k.p.c., z kolei zaś powinny być poczynione odpowiednie ustalenia faktyczne. W rezultacie zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów

zarzut błędu w poczynionych ustaleniach faktycznych, to dwa różne zarzuty, choć ze sobą powiązane.

Skarżący nie podważył postępowania Sądu a quo, zarówno w zakresie pozyskiwania materiału dowodowego, jak i w zakresie jego oceny zgodnie z normami zawartymi w art. 233 k.p.c. Wobec tego, zarzut błędów w ustaleniach faktycznych podlegał analizie przy założeniu, że materiał dowodowy został prawidłowo zebrany i właściwie oceniony. Konkluzja ta ma o tyle znaczenie, że w przedmiotowej sprawie materiał procesowy obejmuje także osobowe źródła dowodowe. Stanowią one zatem pełnowartościowy, niezakwestionowany materiał dowodowy.

Prezes pozwanej D. S. przedstawiła w swoich zeznaniach zakres akcjonariatu spółki. Zwróciła również uwagę na strategiczny charakter spółki oraz prowadzoną przez nią działalność, połączoną z polskim przemysłem (...). Podała również przykłady woli nabycia akcji spółki przez osoby trzecie, zupełnie nieznanne zarządowi (k. 96v-98 oraz 117 akt).

Z treści apelacji wynika, że powód nie miał wątpliwości w zakresie akcjonariatu pozwanej spółki. Jak podkreślił skarżący. Sąd a quo prawidłowo ustalił ilość akcji imiennych posiadanych przez Skarb Państwa oraz (...) S.A. Jego kontrowersje natomiast wzbudził fakt na jakiej podstawie Sąd meriti stwierdził, że (...) S.A. - największy akcjonariusz pozwanej, jest kontrolowany bezpośrednio przez Skarb Państwa.

Otóż, odpowiedź na postawione pytanie wynika już z treści dokumentów zebranych przed Sądem pierwszej instancji, jak i niezakwestionowanych zeznań D. S. (k. 96v akt). Do akt został bowiem złożony statut (...) Spółki Akcyjnej (k. 72-85 akt). Z treści § 5 statutu wynika wartość kapitału zakładowego, ilość akcji oraz wskazane są podmioty, które pokryły odpowiednią ilość akcji odpowiednimi wkładami. Dane te uzupełniają przywołane powyżej zeznania, z których wynika, że akcjonariuszem (...) S.A. jest skarb Państwa i że to jest największy akcjonariusz.

Powyższe ustalenia wzmocnia treść dokumentów dołączonych do odpowiedzi na apelację. Sąd Apelacyjny dopuścił z nich dowód, ponieważ przekonywujące było stanowisko pozwanego w zakresie potrzeby ich przedłożenia. Nadto, nie zostało złożone zastrzeżenie w trybie art. 162 k.p.c. Ponadto, Sąd z urzędu ma dostęp do danych Krajowego Rejestru Sądowego.

Ze statutu wynika, że akcjonariuszami (...) S.A., poza Skarbem Państwa są: (...) S.A. oraz (...) spółka z o.o. (k. 73v-74 akt).

Z kolei, z odpisów⁽⁷⁾ KRS wynika, że jedynym akcjonariuszem (...) S.A. w W. jest Skarb Państwa (k. 126v akt) oraz że akcjonariuszami (...) spółki z o.o. w W. są: Skarb Państwa i (...) S.A. (k. 137 akt).

W rezultacie, nie powinno być najmniejszych wątpliwości po stronie powoda, że pozwana spółka jest w pełni kontrolowana przez Skarb Państwa.

Z kolei, jej strategiczny charakter dla bezpieczeństwa państwa wynika przede wszystkim z treści cytowanego już rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4.10.2010 r. w sprawie wykazu spółek, przedsiębiorstw państwowych i jednostek badawczo - rozwojowych, prowadzących działalność na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa, a także spółek realizujących obrót z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa oraz dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (Dz. U. z 2010 r., Nr 198, poz. 1313), ale także z zakresu prowadzonej działalności (...).

Przepis art. 20 ksh stanowi. Ze wspólnicy albo akcjonariusze spółki kapitałowej powinni być traktowani jednakowo w takich samych okolicznościach.

Podkreśla się, że nierówne traktowanie akcjonariuszy w podobnych okolicznościach nie narusza zasady równego traktowania, jeśli jest ono obiektywnie uzasadnione. Okoliczności usprawiedliwiające nierówne traktowanie akcjonariuszy należy oceniać przede wszystkim z punktu widzenia interesów spółki (por. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, Kodeks spółek handlowych. Komentarz. T. 1. Wyd. 3, Warszawa 2012, teza 11.1 do art. 20).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w kontekście okoliczności faktycznych rozpoznawanej sprawy, nie powinno być wątpliwości, że ograniczenie rozporządzania akcjami imiennymi pozwanej spółki było w pełni uzasadnione. Strategiczny charakter prowadzonej przez pozwanego działalności w zakresie szeroko rozumianej obronności państwa, stwarza większościowemu akcjonariuszowi - Skarbowi Państwa, podstawę do domagania się sprawowania kontroli nad przepływem kapitału. Jak słusznie to podkreśliła D. S. - nie jest obojętne dla pozwanej spółki kto zostanie jej akcjonariuszem (k. 97 akt). Tym bardziej, że wolę nabycia akcji zgłaszały różne nieznanne podmioty.

W takiej sytuacji, wiadomym jest, że istnieją dwie możliwości wprowadzenia ograniczeń w rozporządzaniu akcjami, tj. w drodze ustawy i w drodze postanowień statutowych.

Pozwany skorzystał z uprawnienia jakie daje art. 337 ksh.

Zgodnie z tym przepisem:

§ 1. Akcje są zbywalne.

§ 2. Statut może uzależnić rozporządzenie akcjami imiennymi od zgody spółki albo w inny sposób ograniczyć możliwość rozporządzenia akcjami imiennymi.

§ 3. W przypadku gdy statut uzależnia przeniesienie akcji od zgody spółki, zgody udziela zarząd w formie pisemnej pod rygorem nieważności, jeżeli statut nie stanowi inaczej.

§ 4. Jeżeli spółka odmawia zgody na przeniesienie akcji, powinna wskazać innego nabywcę. Termin do wskazania nabywcy, cenę albo sposób jej określenia oraz termin zapłaty określa statut. W przypadku braku tych postanowień

akcja imienna może być zbyta bez ograniczenia. Termin do wskazania nabywcy nie może być dłuższy niż dwa miesiące od dnia zgłoszenia spółce zamiaru przeniesienia akcji.

§ 5. Zbycie akcji w postępowaniu egzekucyjnym nie wymaga zgody spółki.

§ 6. Przepisy § 1-5 stosuje się odpowiednio do rozporządzenia częścią ułamkową akcji.

W związku z wprowadzeniem wskazanego powyżej ograniczenia statutowego, pozwany - w zaskarżonej uchwale, wbrew stanowisku powoda - miał obowiązek zawarcia m.in. zasady wyrażonej w § 4 cytowanego przepisu. Zatem, postanowieniem statutowym winien być objęty termin do wskazania nabywcy, cena albo sposób jej określenia oraz termin zapłaty. Przedmiotowa uchwała wypełnia te warunki wskazując m.in. sposób określenia ceny (k. 22 akt). Brak zatem podstaw do zarzucenia tu sprzeczności z dobrymi obyczajami bądź pokrzywdzenia akcjonariusza, gdyż rzezone postanowienie statutowe wypełnia uregulowanie ustawowe. Twierdzenia powoda na temat możliwości uzyskania ceny rynkowej, nie mają w tym wypadku większego znaczenia, gdyż jak sam skarżący zauważył, z uwagi na to, że akcje imienne pozwanej nie są przedmiotem obrotu, nie można ustalić ich wartości rynkowej (k. 110 akt).

Dodać trzeba, że w nauce prawa słusznie podnosi się, że pod rygorem bezskuteczności ograniczenia zbywalności akcji imiennych statut musi określać termin do wskazania innego nabywcy akcji, cenę za akcje albo sposób jej obliczenia oraz

termin zapłaty, przy czym Kodeks spółek handlowych wprowadza termin maksymalny tylko co do wskazania innego nabywcy (nie może być on dłuższy niż dwa miesiące od dnia zgłoszenia spółce zamiaru przeniesienia akcji - art. 337 § 4 zd. 4). Regulacji tej nie można jednak rozumieć w ten sposób. Ze w zakresie ustalenia ceny oraz terminu jej zapłaty statut może zawierać postanowienia dowolne, np. że cena, którą płaci inny nabywca, będzie wynosić zawsze 1 gr za akcję, a cena ma być zapłacona w terminie np. dwudziestu lat od nabycia akcji. Tego typu zapisy należy uznać za prowadzące do obejścia zasady zbywalności akcji, i jako takie za nieważne, gdyż wiadomo, że akcjonariusz nie zdecyduje się w takich warunkach na przeniesienie akcji na nabywcę wskazanego przez spółkę. Wydaje się, że dolną granicą ceny godziwej, jaką powinien wyznaczać statut, jest cena obliczona według wartości bilansowej akcji, według ostatniego bilansu rocznego, albo, lepiej, według bilansu na koniec miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym dochodzi do zbycia akcji na rzecz innego nabywcy. Wobec tego za niedopuszczalny należy uznać także zapis statutu, który wskazywałby, że inny nabywca nabywa akcje po wartości nominalnej, gdy nie ma ona żadnego związku z wartością godziwą akcji (por. Rodzyńkiewicz Mateusz, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, wyd. VI. LexisNexis 2014, teza 6 do 337).

W ocenie Sądu ad quem wprowadzony zaskarżoną uchwałą zapis określający sposób ustalenia ceny (k. 22 akt), spełnia warunek ceny godziwej, opisanej w ogólnym zarzysie powyżej.

Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że Sąd pierwszej instancji nie popełnił błędów w poczynionych ustaleniach faktycznych oraz nie naruszył prawa materialnego w postaci art. 20 ksh i art. 337 § 2-4 ksh (prawdopodobnie omyłkowo powołanego przez powoda jako art. 372 § 2-4 k.s.h. - k. 109v akt). W konsekwencji, trudno było uznać również, że doszło do naruszenia art. 422 ksh.

Mając powyższe na względzie. Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie I (pierwszym) sentencji na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach procesu poniesionych w drugiej instancji. Sąd odwoławczy orzekł na podstawie art. 108 § 1. 98 i 99 k.p.c. w zw. z § 15 ust. 1 w zw. z § 8 pkt. 22 w zw. z

§ 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.) - w wersji obowiązującej do dnia 26 października 2016 r. Na koszty te składało się wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 540 zł.